

Лісогор Л. С.
*доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник
центру внутрішньополітичних досліджень,
Національний інститут стратегічних досліджень
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-593-1-8>

РОЗВИТОК РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В сучасних умовах розвиток українського ринку праці характеризується посиленням дії негативних тенденцій, пов'язаних з впливом демографічних чинників. Зниження рівнів народжуваності, характерне для переважної більшості економічно розвинених країн, супроводжується в Україні відтоком значної частки населення високопродуктивних вікових груп за кордон. Станом на 15 грудня 2025 року, згідно даним Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців, за кордоном перебувало майже 5,9 млн. українців зі статусом тимчасового захисту [1]. При цьому слід враховувати, що згідно результатам опитування UN Refugee Agency “Intentions and Perspectives of Regional Bureau for Europe”, проведеного у 2024 році, частка молоді у віці до 35 років становила майже 46% від загальної кількості респондентів [2]. Відповідно, суттєвий міграційний відтік представників молодших вікових груп може значно посилити ризики звуження демографічного базису відтворення робочої сили, а також призвести до зниження освітнього рівня населення у перспективі. Серйозним чинником впливу на формування трудового потенціалу України є мобілізація військовозобов'язаних громадян, що суттєво обмежує можливості збільшення обсягів виробництва. Загалом, це може призвести до посилення ризиків забезпечення розширеного відтворення робочої сили у період повоєнної відбудови та модернізації економіки України.

Водночас не менш вагомим чинником впливу на розвиток ринку праці України є збереження структурних диспропорцій зайнятості, сформованих у попередній період часу. Зокрема, за даними обстеження економічної активності населення, яке проводилося Державною

службою статистики у 2021 році, частка професіоналів у структурі зайнятих становила 30%, кваліфікованих робітників з інструментом, робітників з обслуговування устаткування у структурі зайнятих – 23%, при збереженні доволі значної частки зайнятих за найпростішими професіями – 17% [3]. Для забезпечення стійкого та збалансованого розвитку української економіки у період повоєнної відбудови та модернізації економіки необхідно покращувати якість трудового потенціалу країни за рахунок збільшення частки кваліфікованої праці. Однак дотепер пропорції розподілу між кваліфікованим та некваліфікованим сегментами праці в Україні залишаються недостатньо збалансованими. За даними опитування роботодавців, проведеного Державною службою зайнятості у 2025 році, частка професіоналів та спеціалістів утримувалася на рівні 30%, тоді як частка некваліфікованих працівників становила 15% [4]. Це свідчить про необхідність стимулювання підготовки кваліфікованих працівників за найбільш затребуваними професіями, набуття молоддю професій, необхідних для реструктуризації та модернізації економіки у повоєнний період.

Разом з тим, у структурі підготовки студентів закладів фахової передвищої та вищої освіти у 2024/2025 навчальному році майже 14% від загальної кількості студентів продовжує займати така галузь знань як «Управління та адміністрування», тоді як частка студентів, підготовлених за такою галуззю знань як «Інформаційні технології», зберігалася на рівні 9%, «Механічна інженерія» – на рівні 3% [5]. Це загострює ризики нестачі технічних фахівців та професіоналів, необхідних для технічного оновлення та модернізації виробництва, розроблення та впровадження інновацій.

Роботодавці відзначають також існування суттєвих проблем набору персоналу. Зокрема, за даними опитування роботодавців, проведеного Державною службою зайнятості у 2025 році, майже 40% респондентів відзначили дефіцит кадрів на ринку праці як найбільш серйозну проблему (Рис. 1). Також серед перешкод найму персоналу роботодавцями було зазначено небажання чоловіків офіційно оформлюватись через мобілізацію (20% опитаних), завищені очікування претендентів щодо зарплати (18%), недостатній рівень професійних навичок (12%) [4].

Відповідно, дефіцит кадрів, збереження недостатнього рівня професійних навичок можуть значно посилювати ризики забезпечення якісного кадрового потенціалу, необхідного для стійкого та стабільного розвитку економіки України. Це потребує посилення уваги до проблем

підготовки кваліфікованих кадрів в Україні, формування кадрового резерву для задоволення як поточної, так і перспективної потреби економіки у робочій силі.

Рис. 1. Проблеми набору персоналу у 2025 році

Джерело: [4]

Недостатньо високий рівень економічної активності населення також суттєвим чином впливає на розвитку ринку праці України. Створення умов для успішного працевлаштування молоді передбачає можливості організації стажування студентів закладів освіти на підприємствах, залучення роботодавців до розроблення освітніх програм. Водночас, для підвищення економічної активності жінок на ринку праці необхідно створення умов для поєднання роботи та сімейних обов'язків, розбудова соціальної інфраструктури, стимулювання підготовки жінок за чоловічими професіями. Загалом, реалізація зазначених вище заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності молоді та жінок на українському ринку праці, розширюватиме можливості працевлаштування.

Таким чином, для мінімізації ризиків та забезпечення збалансованого розвитку ринку праці України у період повоєнної відбудови та модернізації економіки необхідно сприяти підвищенню

економічної активності населення за рахунок стимулювання самозайнятості та підприємницької ініціативи, подолання гендерних стереотипів щодо зайнятості за професіями. Структурна перебудова економіки України потребуватиме реструктуризації зайнятості, збільшення частки кваліфікованої праці у загальній кількості зайнятого населення. Важливим напрямом розвитку ринку праці України також є покращення якості робочої сили за рахунок забезпечення відповідності структури підготовки кадрів потребам економіки, набуття необхідних навичок та професійних кваліфікацій, розбудови системи освіти впродовж життя.

Література:

1. Ukraine Situation. Flash Update #84. November 2025.
URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/120271>
2. UN Refugee Agency. Regional Intentions Survey Results (5th and 6th Round). Intentions and Perspectives of Regional Bureau for Europe.
URL: <https://data.unhcr.org/en/dataviz/409>
3. Робоча сила України. Статистичний збірник. Київ, 2022.
URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_RS_2021.xlsx
4. Державна служба зайнятості. Результати опитування роботодавців.
URL: <https://dcz.gov.ua/stat/statsurvey>
5. Вища та фахова передвища освіта у 2024 році в Україні. Статистична інформація. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/osv/vush_osv/vfpo_Ukr_2024.xls